

L'home que té moltes coses al cap

Acostuma crear-se un cert ambient en totes les latituds, l'home desenferrat que repel·leix tota proposta de treball recolzant la tesi que té moltes coses al cap. Si no fos la història i la d'uns quants homes—poquíssims naturalment—que han desplegat una activitat extraordinària, el qual ens demostra que una multitud d'objectes en acció és perfectament compatible amb l'amabilitat personal i amb la des preocupació momentània que admeten els ocis i les festivitats i les relacions amistoses, potser arribarien a fer-se escoltar els que confonen una multiplicitat d'objectes, classificats i ordenats degudament, amb qualsevol altra multitud incoherent i desordenada que pugui tenir eixopluc en els sacsons martiritzats d'un cervell.

El tipus de l'home que té moltes coses al cap, tots el coneixem i tots n'hem vist un exemplar o altre. Si massa sovint no s'exterioritzés, segurament hauriem de considerar certes expressions de mesurada capacitat, com una momentània coincidència d'activitats absolutament incompatibles i desiguals. És cert, però, que en tots els medis i en tots els estaments i en totes les professions l'home que té moltes coses al cap arriba a fer abús de la seva perfecció adquisitiva. I hem de confessar que si tothom al·legués una semblant raó a l'hora de prestar un ajut, una col·laboració personal, arribaria un moment que totes les expansions de la vida sofririen una paràlisi i una inèrcia positivament suïcida. I això la gent responsable, decidida i efectivament coneixedora de llurs aptituds i de llur mesura intel·lectual ho rebutjaria immediatament com una simple qüestió innecessària, perquè la poca experiència de la vida ens fa donant a entendre que molt sovint els que tenen moltes coses al cap no són pas els poden donar una fecunda expressivitat, sinó tot simplement, que es tracta de fugides d'estudi a base d'al·legar situacions terriblement confusionàries que no permeten cap identificació raonable. I mal va quan un home—i sigui dit de passada—aprofita qualsevol armentesa per a fer saber una saturació i un límit de les seves possibilitats.

El Ball de les Gitanes del Vallès

Ara, que després de molts anys, podrem tornar a gosar de la inefable bellesa de la dansa tradicional que de tant en tant es reorganitza a Castellar com si no es decidís a deixar-nos definitivament, ve a tom parlar una mica de l'origen i característiques d'ella en els temps llunyans de les primeres representacions.

Com que no ens ha estat possible trobar dades concretes de la nostra població, hem recorregut a la gentilesa del distingit amic Francesc de P. Bové, mestre-compositor, de Vilafranca del Penedès, virtuós músic i bellíssima persona, qui, molt amablement, ens ha tramès aquestes admirables impressions del llibre «Balls populars del Vallès», de l'excel·lent folklorista Joan Amades.

«La contrada vallesana ha conservat un bell nombre dels antics balls típics de la terra. El més important dels balls vallesans, gairebé exclusiu d'aquesta contrada, és el de les Gitanes. És un ball representatiu, molt arrelat en els costums del poble, encara vivent en diverses poblacions del Vallès, si bé actualment es

conserva en un estat llastimós. El ballen durant les festes carnavalesques diverses colles que recorren els pobles i es fan la competència per a veure quina és la que balla millor.

Molt temps abans del Carnaval s'organitzen les colles, que assagen el ball en una era, corral o en un altre lloc espaiós adequat. Els fadrins cerquen una noia per parella i quan la troben van a demanar permís als seus pares. Si la colla ha de sortir de la població per a anar a ballar a algun poble veí, els fadrins s'encarreguen de les despeses del viatge fet antigament, generalment en carros.

El ball de les Gitanes, del Vallès, no és un ball, sinó una ballada; és a dir, una representació de dansa integrada per diversos balls diferents i independents l'un de l'altre. El programa no és fixe, pot variar segons el gust i el caprici del cap de colla, però sol ésser ben semblant en totes les colles.

Quan el ball era en els seus bons temps, en formaven part el Ballet, la Dansa i, sobretot, l'Espolsada. Més tard,

quan el Bolero va estar en voga, s'hi ballà aquest ball junt amb el Fandango, i darrerament s'hi afegí la Contradansa, la Catxutxa, la Jota, el Xotis i la Masurca. La música de la Contradansa, que actualment es balla en el ball de les Gitanes, no és popular i és molt dolenta. Quan a la seva coreografia, s'hi fan una sèrie de combinacions i enrevessaments que tampoc tenen res de tradicionals. La Catxutxa és un ball espanyol molt en voga per Andalusia, el qual va introduir-se a Catalunya a primers del segle passat, i se l'adaptà al ball de les Gitanes, del Vallès. La Jota que s'hi balla tampoc és pròpia del Vallès, i segurament va ésser importada expressament per un cap de colla per l'afany d'originalitat. La Jota està molt estesa per la Catalunya nova, però no es troba enlloc de la Catalunya vella, a excepció del Vallès, i també és que en les contrades on és popular, enlloc no es repiquen les castanyoles com en la vallesana, cosa que porta a creure que la Jota del Vallès va ésser importada directament d'Aragó i no dels altres indrets de Catalunya on es balla.

A més dels balladors, formaven antigament part de la comparsa diversos personatges ara desapareguts dissortadament, perquè eren els qui li donaven més color, l'estudi dels quals pot contribuir en gran manera a l'aclariment del sentit d'aquesta dansa. Els personatges al·ludits eren: El Capità de cavall, que anava vestit de moro o de cavaller, i muntava a cavall o en ase; aquest individu no era imprescindible, i només el portaven les colles que es tenien per riques i lluides. El Vell i la Vella, parella que anaven vestits amb una distinció grotesca; llur paper era representar els consellers i persones entenimentades de la colla. Els Diablots, vestits grotescament, carregats de campanes i esquelles, promovedors de brega, insultadors del públic, que feien el paper de pinxo. Els Nuvis, que eren les dues parelles de balladors, la del davant de les quals ell era el cap de dansa, i la del darrera, que portava el pes del ball, i els qui les formaven eren considerats els millors balladors. Els Voltants, que eren dos nens petits que actuaven de criats de la núvia primera i estaven prop d'ella mentre dansava.

Hom atribueix a aquest ball un origen molt antic. El seu nom, en canvi, sembla ésser d'aplicació relativament

nova, i és molt fàcil que l'hagi pres del ball de Cintes o Gitanes del Penedès, que també ha format part de la ballada que ara ens ocupa. La data més antiga que es troba referent a aquest ball de les Gitanes, és de l'any 1767, en què era ja ballat a Sant Celoni. Aquest ball no és cas aïllat en altres indrets propers al Vallès, i trobem altres danses que presenten molts punts de contacte amb aquest.

Totes aquestes ballades tenen un caire marcadament representatiu i no són altra cosa que espectacles populars a base de danses. Han d'ésser considerades com una veritable manifestació teatral popular on la dansa ocupa tot el programa. Es possible que en altre temps, en poc o en molt, també hi hagués diàleg, probablement improvisat, puix que hi trobem personatges que deriven segurament de l'antiga comèdia romana. El Diablot, per exemple, és descendent de *Maccus*, de la comèdia romana; el Vell i la Vella són els hereus de la tradició, d'experiència i seny del *Dosennus*, de la comèdia romana també. Els Nuvis, continuadors del romà *Buccus*, jove gentil i amorós, que era mestre en fer males passades al pobre *Maccus*, ara Diablot, i que galantejava la muller de *Pappus*, vell xaruc, egoista i banyut, del qual no trobem successor en les nostres representacions populars.

Un detall molt interessant d'aquesta comparsa és el costum, molt arrelat anys enrera. d'entrar els Diablots per les hortes que trobaven pel camí quan la colla es traslladava d'una població a l'altra, i robar verdures, especialment cols, que portaven el Vell i la Vella en un gros cove o cistell que duïen a l'efecte, i que en arribar a l'hostal, on calia fer un àpat, eren cuites i menjades per la colla en mig de gran gresca i aldarull. Els nostres costums de carnestoltes, que

en certa forma han estat els continuadors de les antigues festes saturnals i lupercals romanes, alterades i adaptades als costums i usos moderns, conservant encara moltes reminiscències de les llicències i llibertats d'aquestes festes romanes de folia, entre les quals poden comptar-se la rampinya de cols dels Diablots del ball de les Gitanes del Vallès.

Això és el que ens conta d'aquesta ballada, que més o menys desfigurada conservem dels passats, una assignatura acreditadíssima del nostre folklore.

Troblem en aquesta relació coses que actualment són ben vives encara: alguna que ens és completament desconeguda i alguna altra que no menciona, i com que no sabem si és una innovació o bé que no ha estat comunicat a l'historiador, ens permetem assenyalar. Per exemple: Avui es troba abandonat el costum de traslladar-se les colles d'un poble a l'altre en torna visita, però el poble manté el de traslladar-se a Sentmenat tots els anys que hi han ballades, amb la particularitat de què quasi la totalitat, despreciant els moderns i ràpids mitjans de transport, hi van a peu, pel mateix camí que antigament era l'únic que ens comunicava amb la població veïna, essent costum estrenar espardeñyes, que tenen la doble avantatge de la comoditat per a caminar pel bosc i de presentar-se ben calçats en una població que està de festa. A les ballades de Castellar hi afueixen gent de totes les poblacions veïnes, especialment de Sabadell, Sant Llorenç i Sentmenat.

El lloc on s'assagen els balls és, en lloc d'una era, corral, etc., la sala de ball de la societat o cafè on concorren els organitzadors de la colla.

Des de fa molts anys, les colles es formen amb solters o casats, i aquest any n'hi ha una de formada amb homes

d'ambdós estats. Es costum que els solters hi surtin amb noies de llur edat, quan aquests es troben lliures de compromisos de prometatge; si són majoria els que tenen relacions amoroses i no els és possible tenir la promesa per parella, és corrent ballar amb nenes petites, i així aconseguen dues coses: Portar llur pla de balladors endavant i evitar renyines que podrien costar la gelosia.

Una cosa ben particular, i que no hem pogut esbrinar la causa, és que els casats cerquen per parella nens als que vesteixen de nena amb tota propietat, des de les mitges a la cotilla, i fins per a dissimular el cabell curt els posen un ample barret que contribueix encara més a dissimular el sexe a què pertanyen.

Dels personatges que s'esmenten es conserven solament els Diablots, però llur paper ha variat totalment. Llur comès és tenir cura de l'ordre dintre la plaça, i per això van proveïts d'una tralla, com més grossa millor, que fan espategar sovint per a aturar els impulsos de la mainada; de guardar que ningú alteri la col·locació de les cadires que els veïns porten a la plaça per tal de poder veure les ballades amb comoditat i de portar una botella de vi bo que ofereixen als balladors en els descansos d'un ball a l'altre. Conserven encara el cinturó amb esquel·les, vesteixen brusa llarga i es cobreixen el cap amb barretina.

El Vell i la Vella han estat substituïts per disfresses, que es presenten de sorpresa i no tots els anys, amb el rostre tapat, i que es limiten a fer extravagàncies per a divertir el públic i a fer por a la quitxalla.

Els Voltants, que avui s'anomenen Volants no sé perquè, és sempre una nena, que porten els nuvis de davant de les colles de casat, i encara no totes, ni tots els anys.

La ballada consisteix sempre en executar: El Pas, combinació coreogràfica, que consisteix en formar estrelles, inicials, i en passar-se els balladors de diverses maneres sense dansar. Ací és on juga més la imaginació del mestre, i hom li dona valor segons les combinacions que s'hi fan i la durada.

L'Entrada de Ball o Catutxa, el Xotis, la Masurca, la Jota. Alguns anys es balla la Contradansa, que és una combinació de Pas i Xotis, i quasi sempre la Pavana, que es balla formant rodona; els balladors en la part exterior i d'esquena al públic, i les balladores de cara als balladors. La música és curta i els homes van canviant de balladora fins a retrobar-se amb la seva, després d'haver donat tota la volta a la rodona. Es corrent que hi prenguin part els Diablots, que cerquen parella en les disfresses que representen el Vell i la

Carnaval de 1935

Trajos de màscares i mascarons

Sastreria Díaz-Costa

MAJOR, 70

El dissabte, dia 2, a la nit, en la sala de dalt de l'Ateneu, hi haurà establert un servei de trajos de màscares i mascarons

Sastreria Díaz-Costa • Carrer Major, 70

Vella, o, en defecte d'aquests, l'un fa d'home i l'altre de dona.

En el vestir no s'ha conservat res de tipisme, i tots els balladors competeixen en presentar-se ben agençats amb trajes de gust modern. Conserven solament el calçar espadenyes, que són blanques i del format de l'època: faixa de seda amb serrell i camalls amb cascavells, portant les calces arrebossades sota genoll per a facilitar l'aplicació d'aquests.

El ball de Gitanes es balla sempre a la plaça mercat, i sols quan el temps ho fa impossible es balla en una sala, i tant és així que ací s'anomena més per Ball de Plaça que no de Gitanes.

Feta aquesta ràpida versió del ball de Gitanes, sols ens resta felicitar als organitzadors, que saben continuar una festa tan simpàtica i tan nostra, i desitjar-los-hi una bona sort en l'execució dels balls, que faci impossible aquell crit de ¡pega!, tan expressiu com particular, poguent comptar des d'ara amb la nostra admiració, per haver fet revivre una festa que tots enyorem.

LLUIS MONTAGUT

Per a combatre el fred el millor és un bon foc

i per llenya no cal patir:
torrats de pi, bons costals,
així com també estelles
seques, alzina i torrats de
plàtan, tot a molt bon preu

Masover de Càn Padró

Per encàrrecs dirigir-se a la
CARRETERA DE SENTMANAT, 71
tots els dissabtes de 1 a 5 tarda

Repart a domicili

GLOSSARI

Heus ací que la monotonia també pot un dia servir d'objecte per ésser altament glossada.

Perquè la monotonia de totes maneres, encara que no sigui tangible, encara que no sigui permanent, no per això deixa d'existir.

Ja que si bé s'ha glossat tant de l'amor, tampoc ell ho és de tangible. I si bé també, s'ha glossat tant de les primaveres tampoc elles són permanents.

I... quin és el mortal doncs que no hagi sentit la monotonia, com un dia ha sentit l'amor, com un jorn ha vist passar una primavera? Poques excepcions trobaríem perquè els mortals som encara juguet del caprici de les circumstàncies. I les circumstàncies tot i ésser alternades de les coses més diverses no hi manca de cap manera la monotonia.

Avui malgrat, m'ha tocat a mi rebre-la. Amb tot respecte al meu passatger hoste, em digno glossar-lo amb tota la sombra possible que mereix i que està al meu abast.

Estic assegut a un banc de jardí tot salpicat per les fortes gelades de l'hivern que passa. La tarda és grisa i rufagosa com un cap al tard de novembre. El vent que fa tres dies que no ha parat, segueix udolant esbufagat. L'arbreda despullada encara, balanceja al compàs de la seva fúria.

Passar pel carrer ple de sots es sent ara el carrinell balanceig d'un carro que s'allunya. Mentre que les veus no gaire discretes d'unes dones ens enteren que parlen de balls de plaça. El roncar ferreny d'un motor d'automòbil, ara eclipse aquelles omplint l'ambient d'uns sorolls que s'atropellen els uns amb els altres.

Torno a prestar atenció al meu voltant i veig que l'únic que contrastaria amb el descrit quadre, són els dos amatllers tan bonics altres dies, però avui també malmesos pel fort vent que encara bufa amb fúria, tenen al dessota una blanca catifa de flors mig marcides que s'estén desordenada. Totes han estat copsades de les seves branques per aquesta ventaguera.

Un finestral mig malmès pel temps cruix ara esgarriofosament pel vent que el sotragueja. I un bram de ruc tot deixat i reprès novament, ve a completar el conjunt.

Miro el galliner allà a un extrem i també buit i desolat és colpejat pel vent que no para.

Lo tarda com he dit és grisa i freda, oferint tot amb conjunt un aspecte trist i ple de monotonia.

MARCEL JUNCÀ

NOTICIARI

EL CARNAVAL

A continuació publiquem el programa dels festeigs carnavalescs que tindran lloc a la nostropoblació amb motiu de les festes del Carnaval d'enguany:

Dissabte, dia 2. — A les 8 del matí: Sortida de la colla casats a la tradicional ronda per paguesies i fàbriques de fora la població.

A les 7 del vespre: Arribada de l'esmentada «Colla».

A les 8: Arribada i presentació de l'insigne Carnestoltes i la seva família.

A les 9'30 de la nit: Grandiós ball de «Piñata» en el saló d'espectacles de l'Ateneu Castellarenc, a càrrec de l'orquestrina de la localitat «The May Jalem Jazz».

Acabat el segon ball, breu parlament del Sr. Carnestoltes i petita exhibició, amb la seva gentil muller per parella, en la popular dansa «La Carioca».

Diumenge, dia 3. — A les 3 de la tarda: Ba-

Nuvis:

MOBLES

des de 500 pessetes

compostos

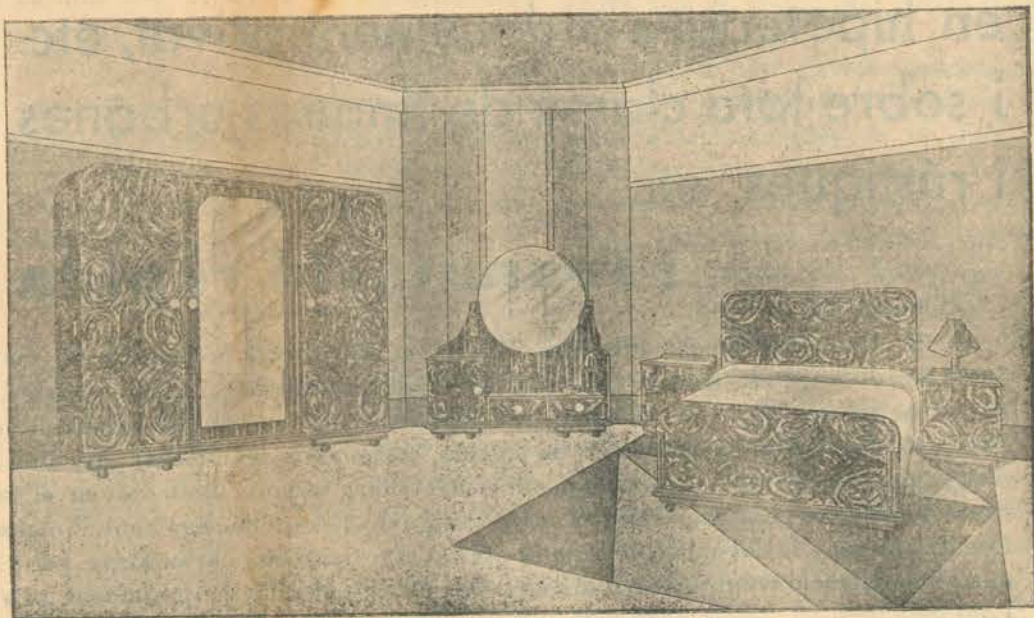
d'ARMARI, LLIT, TOCADOR,
DUES TAULETES i CADIRES

Les llunes són totes garantides
Gran assortit de TAULES AUTO-
MÀTIQUES, BUFETS, PERXES,
LLITS, PARAIGÜES, etc., etc.

Cadires des de 5 pessetes

Mobles SERRATS

CARRETERA SENTMANAT, 55

llades de Gitanes a la Plaça Mercat, per tres colles, amenitzant les ballades l'orquestrina «Catalònia» de Granollers.

Tarda a les 5 i nit a les 10: Lluïts balls de tarda i nit, a càrrec de l'orquestrina de la capital «Domènec Jazz».

Dilluns, dia 4. — Tarda a les 5: Ball de tarda en el saló d'espectacles de l'Ateneu, amenitzat per l'orquestrina «Domènec Jazz».

Dimecres, dia 6. — A les 8 del vespre: Enterro del Carnestoltes, sortint amb la comitiva de l'Ateneu, recorrent part de la carretera de Sentmanat, «La Vallesana», carrer Major fins a la plaça mercat, on finalment se li socarrimaran les celles, i amb el natural espatarnagament de tots els seus familiars i adoradors serà llegit l'acomiadament i el testament.

LA GRIP

Segons estadístiques cada dia augmenten els casos de grip, si bé com ja diguérem en la nostra anterior edició, aquesta és de caràcter benigne.

COPS DE PLOMA

Amb el títol Cops de Ploma, en Víctor Ferrús Vallespi ha publicat un llibre el qual és un recull de bons versos i selectes proses, que totes elles han vist la llum en el quinzenal «El Llamp».

El pròleg, que és una manera ben encertada de presentar a un autor, és degut a la coneguda ploma del nostre bon amic i col·laborador En Joaquim Homet i Font, fill de la nostra població.

A més, conté el pòrtic, que amb tota

sinceritat, posa de manifest el conjunt del llibre.

En la pròxima edició donarem a conèixer un fragment dels vint-i-cinc que formen «Cops de ploma».

Agraïm l'obsequi.

EL TEMPS

Des de dissabte passat que venim sofrint els efectes del vent huracanat, que pot dir-se ha estat general a tot Europa, segons antecedents.

Sortosament no s'han registrat desgràcies personals, i amb la intensificació del vent experimentat la passada nit les destroces de galliners, coberts, parets, i fins la copa de la xemeneia de la fàbrica Vda. de Toribi Pobla, han estat emportats pel temporal.

CARBONS I LLENYES

Carbó alzina del Montseny - Carbó Gales Antracita - Coc - Bolado - Carbó rabassó

Tots de les millors qualitats.

Per a comandes dirigir-se a Josep Jordà. (a càl BATLLORI)

— ES VEN CASA al Carrer Sant Pau núm. 2 disponible per habitar-la al moment, a molt bon preu.

Raó Sant Miquel, 32

NAIXEMENT

Dia 23. — Miquel Aymerich Pujol, fill de Joan i de Francesca.

La nostra més cordial enhorabona als pares i llurs famílies.

DEFUNCIONS

Dia 24. — Maria Figueras Domingo, casada, de 25 anys.

Dia 25. — Pere Farell Gibert, vidu, de 75 anys.

Traslladem a llurs famílies el nostre més sentit condol.

ABANS DE COMPRAR EL VOSTRE LLUM VISITEU LA LLAUNERIA

M. ROVIRA Successor de J. Romeu Wera

Llums des de 8 pessetes
CARRER MAJOR, 63 - Telèfon 20

Correu de La Farga

A. A. — Deixem de publicar el vostre article, perquè seguint el torn de «Tribuna Lliure» quan li tocava ja hauria perdut actualitat.

M. M. — El nostre parer és que són millors per a una revista de modes.

E. G. i C. (Barcelona). — El publicarem igual com fins ara hem vingut fent.

Ll. S. (Manresa). — Per correu rebreu els números que sol·liciteu, mancanti el 86, que està esgotat. Referent a l'import podeu fer-ho efectiu en segells de correu.

Asria. Bancària CLARNUS

Diputació, 309, entressol, 1.ª (entre Bruc i Llúria)

Hores de despatx: 9 a 12 matí - Telèfon 20302

BARCELONA

Préstecs de diners de grans capitals
en hipoteques o document privat, etc.
i sobre tota classe de finques urbanes
i rústiques, etc.

(Tramitació ràpida i reservada)

En totes les poblacions i pobles d'Espanya, es faciliten préstecs de capital en metàl·lic, des de 25.000 fins a 3.000.000 de pessetes. Amb la garantia, per al peticionari que sol·liciti el préstec, de nostra rigorosa reserva. Tipus d'interès, des del 5% anual. Pagament d'interessos, per trimestres o semestres vençuts, sense recàrrecs ni apremis. Temps de duració de les operacions de préstec, (termini de venciment), des d'un fins a 20 anys, o sigui pel número d'anys que es convingui, indistintament a curt o llarg termini, amb dret en el venciment a pròrroga o aplaçament, lliure de recàrrec i apremi, sempre i quan s'estigui al corrent de pagament d'interessos.

Condicions per a la devolució del capital prestat amb facilitats i avantatges per a l'amortització voluntària, o sense ella; l'amortització voluntària pot afectar-se indistintament o conjuntament pels procediments de parcial, mixta i total.